

27.6.2024

Työ- ja elinkeinoministeriölle
VN/15319/2024

Kaupan liiton lausunto luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi yrittäjyydestä

Kaupan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu lausuntonaan seuraavaa:

Puhtaan siirtymän mahdollisuuksien hyödyntäminen ja sen tavoitteet sekä Digitalisaatio ja sen tavoitteet

Kaupan liitto katsoo, että yrittäjyyden periaatepäätöksessä tulisi huomioida oikeudenmukainen vihreä ja digitaalinen siirtymä pk-yritysten näkökulmasta. Oikeuden mukainen kaksoissiirtymä edellyttää tiedollista tukea ja taloudellisia kannustimia pk-yrityksille oman toimintansa digitalisointiseksi sekä vastaamaan ilmastopolitiikan ja luontokadon torjuntaan liittyviin tavoitteisiin. Näkemyksemme mukaan myös pk-yritysten vertaisoppiminen on keskeinen menestystekijä. Useissa muissa EU-maissa pk-yritysten kaksoissiirtymää on tuettu ministeriövetoisilla ohjelmilla ja hankkeilla.

Puhtaan siirtymää käsittelevässä osiossa olisi myös tarpeen huomioida luonnon monimuotoisuus sekä kiertotalous ja kiertokauppa luontokatoon vaikuttavina ratkaisuin. On myös syytä huomioida, että EU-sääntely ohjaa teollisuutta ja kaupan alaan voimakkaasti kiertotalouteen (mm. kesällä 2024 voimaan tuleva EU:n ekosunnitteluasetus).

Lisäksi on keskeistä, että jatkossa TKI-politiikassa kiinnitetään erityistä huomiota kuluttajaliiketoiminnan uudistumista tukevaan toimintaan, sillä digivihreä kaksoissiirtymä muuttaa kaupan alan toimintaympäristöä voimakkaasti. Esimerkiksi kiertokauppa tulee muuttamaan kaupan liiketoimintamalleja, ja heijastumaan laajasti myös teollisuuteen.

Komission DG Grow -pääosasto julkaisi keväällä 2024 [A transition pathway for a more resilient, digital and green retail ecosystem](#) -selvityksen, jossa kiinnitettiin huomiota, että EU:n T&K-ohjelmat ovat liian keskittyneitä tuoteinnovaatioihin, kun taas vähittäiskauppiat tyypillisesti hyödyntävät prosessi-innovaatioita. Siksi selvityksessä todetaan, että tutkimus- ja innovaatio-ohjelmissa, kuten Horizon Europe -ohjelmassa, tulisi keskittyä enemmän vähittäiskaupan alaan, varsinkin kun vähittäiskaupan prosessi-innovaatiot voidaan ottaa käyttöön nopeasti laajassa mittakaavassa, mikä nopeuttaa investointien takaisinmaksua ja edistää siten nopeampaa edistymistä kaksoissiirtymässä.

TKI-toiminta ja sen tavoitteet

Kaupan liitto katsoo, että periaatepäätöksessä tulisi TKI-toiminnan osalta huomioida vahvemmin innovaatiopolitiikka ja sen merkitys erityisesti pk-yrityksille.

Suomessa ollaan voimakkaasti panostamassa tutkimus- ja kehittämistoimintaan (T&K), mutta innovaatiotoimintaan ja innovaatioiden käyttöönottoon ei olla vastaavasti panostamassa. Kaupan liitto korostaa, että T&K-toiminnassa syntyvien innovaatioiden hyödyt saadaan aikaan ajoistaan, kun ne on tuotteistettu ja otettu markkinoilla käyttöön. TKI-toiminnan monipuolistaminen

27.6.2024

sekä TKI-toimintaa osallistuvien yritysten määrän kasvattaminen ja pk-yritysten osallistaminen innovaatiotoimintaan, joita myös OECD Suomelle on suositellut vuoden 2022 maaraportissaan, edellyttävät yritysrajoitusten tapahtuvaan innovaatiotoimintaan panostamista. Kaupan liitto korostaa, että merkittävässä osassa pk-yrityksistä ei ole edellytyksiä osallistua itse tutkimus- ja kehittämistoimintaan, vaan pk-yrityksille keskeistä lähempänä kaupallista rajapintaa tapahtuva innovaatiotoiminta ja T&K-toiminnassa syntyneiden innovaatioiden käyttöönotto.

OECD kannustaa Suomea panostamaan voimakkaammin aineettomaan pääomaan, jonka avulla tuottavuutta voidaan kasvattaa. Raportin mukaan suomalaisen innovaatioekosysteemin tulisi edistää aineettoman pääoman investointeja, jotka auttaisivat yrityksiä kapitalisoimaan digitaalisten teknologioiden hyödyt. ETLA:n tuoreet tutkimustulokset osoittavat, että Suomi on aineettomien investointien osalta pahasti esimerkiksi Ruotsia jäljessä. Aineettoman pääoman kasvattamisessa innovaatiotoiminnalla on keskeinen rooli.

Kaupan alan osuus Business Finlandin elinkeino- ja innovaatorahoituksesta on huomattavasti toimialan kokoa pienempi (mitattuna kaupan osuutena talouden bruttoarvonlisäyksestä). Kaupan liitto katsoo, että yksityisten palveluiden tuottavuuden nostaminen ja kilpailukykyyn vahvistaminen edellyttää, että TKI-toimintaa ohjataan voimakkaammin kaupan ja palvelualoille sekä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Myös parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa todetaan, että ”tärkeää on myös kannustaa T&K-toimintaan ja innovaatioihin yrityksiä aloilta, joilla T&K-toiminta ei Suomessa ole yhtä yleistä, kuten luovat alat tai kaupanala”.

Kaupan liitto korostaa, että nykyinen Business Finlandin kategorisesti noudatettu ”vienti-vaade” rajaa kotimarkkinoilla toimintaansa kehittävät toimijat TKI-toiminnan ulkopuolelle. Tämä heikentää palvelualojen edellytyksiä nostaa tuottavuuttaan, vastata esimerkiksi kiertotalouden vaateisiin ja kansainvälistyä kehitettyään ensi liiketoimintaansa kotimarkkinoilla. Jatkossa Business Finlandin tulisi viennin vauhdittamisen rinnalla luoda rahoituskriteereitä, jotka soveltuvat palvelualoille, kuten kaupan alalle, ja jotka tukevat tuottavuuden kasvattamista. Aihekokonaisuus olisi tarpeen huomioida myös yrittäjyyden periaatepäätöksessä.

Kaupan liitto korostaa, että TKI-toimintaan liittyvien rahoitushakemusmenettelyjen tulee olla mahdollisemman vähän byrokraattisia ja viranomaisen palveluprosessin asiakaslähtöisiä. Viranomaisten tulisi laatia ymmärrettävät ohjeet yrityksille, miten ne voivat T&K-toimintaan osallistua. Nämä seikat ovat erityisen tärkeitä pk-yritysten näkökulmasta.

Palvelualat ja sen tavoitteet

Kaupan liitto katsoo, että palvelualoja käsittelevässä osiossa olisi tarpeen huomioida kaupan toimiala ja toimialan tilanne tarkemmin, kuten erikoiskaupan kohtaama kova kansainvälinen kilpailu, tasapuolisten kilpailuedellytysten tarve sekä raportointivelvoitteista aiheutuvat raskas hallinnollinen taakka. Lisäksi tulisi huomioida verkkokaupan pk-yrityksille avaavat mahdollisuudet kansainvälistyä sekä ulkomaisen matkailun houkuttelu Suomeen. Palveluita olisi luontevaa käsitellä periaatepäätöksessä heti teollisuuden tarkastelun jälkeen.

Erityisesti erikoiskauppa kohtaa kovaa kansainvälistä kilpailua verkkokaupan ja verkkoalustojen kautta, ja siksi kotimaisen kaupan kilpailukykyä on tärkeä pitää huolta. Valitettavasti sisämarkkinoilla toimivat ja EU:n ulkopuoliset verkkokaupat eivät toimi samoilla pelisäännöillä. Monet kolmansista maista käsin toimivat verkkokaupat ja -alustat eivät noudata kuluttajansuojasääntelyä ja ne eivät osallistu pakkausten kierrätyskustannuksiin. Myös tuotteiden tuoteturvallisuudessa on

27.6.2024

ollut puutteita, joihin myös eurooppalaiset kuluttajajärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota. Lisäksi tällä hetkellä EU:n ulkopuoliset verkkokaupat saavat kilpailuetua 150 euron tullivapausrajasta. Tasapuolisten kilpailuedellytysten turvaamista voisi tarkastella myös periaatepäätöksen toimivat markkinat -osiossa.

EU-sääntely velvoittaa yrityksiä merkittävää hallinnollista taakkaa ja kustannuksia aiheuttavaan raportointiin. Yritysvastuuraportointidirektiivi (CSRD, corporate sustainability reporting directive), yritysvastuudirektiivillä (CSDDD, Corporate Sustainability Due Diligence Directive), hiilitullimekanismi (CBAM, Carbon Border Adjustment Mechanism) ja metsäkatoasetus edellyttävät muun jo olemassa olevan viranomaisraportoinnin lisäksi mittavaa lisätyötä yrityksissä. Kaupan liitto korostaa, että vaikka osittain raportointivaateet kohdistuvat suurille yrityksille, valuvat ne käytännössä toimitusketjussa alaspäin pienemmille pk-yrityksille, vaikka raportointivelvoitteet ei niitä varsinaisesti koskisi. Pk-yrityksillä on myös haaste saada omasta alihankintaketjussa sääntelyn edellyttämään raportointiinsa dataa, erityisesti EU:n ulkopuolisista maista. Pk-yritykset tarvitsevat akuutisti tukea raportointitaakkaan ja pikaista raportointitaakan keventämistä. Lisäksi viranomaisraportoinnissa lähtökohtana olisi "raportoi vain kerran"-periaatteen noudattaminen.

Kaupan liitto katsoo, että yrittäjyyden periaatepäätöksessä olisi tarpeen huomioida verkkokaupan tarjoamat mahdollisuudet pk-yritysten kansainvälistymiseen.

Verkkokauppa ja muu digitaalisilla alustoilla tapahtuva kauppa avaa kotimaisille pk-yrityksille niin vähittäiskaupassa kuin tukkukaupassa ja teollisuudessa (b2b-verkkokauppa) merkittäviä kansainvälistymismahdollisuuksia ja pääsyn globaaleille ja nopeasti kasvaville markkinoille. Mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää pk-yrityksille tukea digitalisaatiossa ja kansainvälistymisessä. Teollisesti valmistettujen tuotteiden vienninedistämisen rinnalla tarvitaan vahvempaa panostusta kuluttajaliiketoiminnan ja digitaalisten palveluiden vienninedistämiseen.

Kaupan liitto katsoo, että ulkomainen matkailu Suomeen tulisi huomioida paremmin yrittäjyyden periaatepäätöksessä.

Ulkomaisella matkailulla on suuri merkitys palvelualoille, kuten kaupan alalle. Suomi on menettänyt venäläiset matkailijat Ukrainan sodan vuoksi pitkäksi ajaksi. Pidentyneiden lentojen vuoksi myös japanilaisten ja kiinalaisten matkailijoiden määrä on pudonnut selvästi. Näiden kolmen maan osuus Suomen matkailuvientitulosta oli noin 30 prosenttia vuonna 2019. Euroopasta ja Yhdysvalloista tulevien matkailijoiden määrä on alkanut kasvaa.

Suomen tunnettuus matkailumaana on heikko, mutta ilmastonmuutos ja matkailun trendien muuttuminen tarjoaa Suomelle hyvät mahdollisuudet kasvattaa osuuttaan kansainvälisessä matkailussa. Uusien matkailijoiden saaminen Suomeen edellyttää merkittävää panostusta matkailun markkinointiin.

Yritysten hallinnollisen taakan keventäminen ja sen tavoitteet

EU:n ympäristö- ja vastuullisuussääntely on tuonut ja tuomassa lisää raportointivaateita ja hallinnollista taakkaa yrityksille. Erityisesti pk-yrityksien kannalta hallinnollinen taakka voi olla kohtuuton tai jopa ylitseppäsemätön.

Kaupan liitto pitää tarpeellisena, että ryhdyttäisiin selvittämään erilaisia keinoja sekä raportointivelvoitteiden keventämiseksi että yrityksille tarjottavan keskitetyn viranomaisraportointiväylän toteutukseen. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon mm. erilaiset tekniset toteutustavat, niiden kustannukset ja säästöpotentiaali niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Lähtökohtana tulisi olla "raportoi vain kerran"-periaatteen noudattaminen.

27.6.2024

Julkisten hankintojen kehittäminen ja sen tavoitteet:

Valtio, kunnat ja näiden omistamat yhtiöt ovat kaupalle suuri asiakasryhmä. On keskeistä, että tarjouskilpailuihin osallistuminen on mahdollista kaikenkokoisille yrityksille. Hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina siten, että myös pienet ja keski-suuret yritykset pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Tämä lisäisi kilpailua ja julkisen sektorin kustannustehokkuutta. Samalla hankintojen sopimusehtoihin on saatava tasapuolisuutta ja joustavuutta poikkeusolosuhteiden ja kriisitilanteiden varalle.

EU-vaikuttaminen ja sen tavoitteet

Kaupan liitto katsoo, että yrittäjyyden periaateohjelmassa tulisi todeta tarve varmistaa tasapuoliset kilpailuedellytykset, sillä tasapuolisilla kilpailuedellytyksillä on suuri merkitys vähittäiskaup-
paa käyville pk-yrityksille. Kuluvana vuonna erityisesti kiinalaisten verkon markkinapaikkojen markkinaosuus on kasvanut voimakkaasti. Haasteena on, että ne eivät noudata EU-sääntelyä ja välttävät sen aiheutuvista kustannuksista.

On myös syytä huomioida, että teema on huomioitu pääministeri Orpon hallitusohjelmassa: *Turvataan reilu kilpailu ja kuluttajien oikeudet suhteessa kolmansista maista käsin toimiviin verkko-
kauppoihin ja edistetään tasapuolisia kilpailuedellytyksiä eurooppalaisten yritysten ja globaalisti toimivien digijättien välillä. Osallistutaan aktiivisesti kuluttajansuojan kehittämiseen EU-tasolla.*

Kunnioitavasti,

Kari Luoto

Toimitusjohtaja

Kaupan liitto

Simo Hiilamo

Edunvalvontajohtaja

Kaupan liitto

